

Från årets kyrkomöte.

Det 21 Svenska kyrkomötet har varit samlat i Stockholm under oktober—november månader.

Ur liturgisk synpunkt har det dominerande ärendet varit diskussionen omkring handboken. Till ledning för våra läsare meddelas här, efter tillgängliga tidningsreferat, en översikt över de viktigaste frågor, som förevarit vid kyrkomötet och vilka kunna anses falla inom denna tidskrifts intressesfär.

Kyrkohandboken.

Kungl. Maj:t begär kyrkomötets yttrande över det av ärkebiskop Eidem i februari avgivna förslaget till revision av den svenska kyrkohandboken. Till förslaget har fogats en sammanfattning av de kyrkliga myndigheternas utlåtanden över förslaget och vidare omnämnes Sveriges religiösa reformförbunds framställning med krav på uppskov med frågans lösning.

Biskop Brilioth föreslår i motion begäran hos K. M:t att vid den fortsatta bearbetningen av handboken, som kan komma att företagas, särskild uppmärksamhet måtte ägnas frågan om nattvardsmässans revision med hänsyn till önskemålet att »Sanctus» måtte återfå sin plats i anslutning till prefationen, och övergången till instiftelseorden förmedlas av en på lämpligt sätt formulerad bön. Motionären framhåller att sammanhanget mellan inledningen till lovsången (»ja, sannerligen är det tillbörligt») och själva lovsången (»helig») har utbrutits. Frånvaron såväl av nattvardsbön som av nattvardsförmaning har medfört en kännbar tomhet i liturgien, där nu knappast något tillfredsställande uttryck ges för de kristna nattvardstankarnas rikedom. Det har allt mer kommit att te sig som ett önskemål att det ursprungliga sammanhanget i nattvardsmässan kunde återställas också i den svenska liturgien.

Beredningsutskottet giver i sitt utlåtande uttryck åt sin stora erkänsla för det förslag till revision av den svenska kyrkohandboken, som avgivits av ärkebiskopen. Det är tacknämligt att såsom utgångspunkt för handboksrevisionen ett förslag blivit framlagt, som utarbetats av en enda person. Visserligen måste det betraktas såsom hart när otänkbart, att ett dylikt förslag skulle kunna utan vidare accepteras. Det är icke desto mindre en utomordentlig förmån att förslaget, därigenom att uppdraget anförtrots åt en enda man, kunnat få en enhetlighet, som torde ha varit utesluten, därest uppgiften från början lämnats åt en kommitté.

En granskning av det framlagda förslaget visar, att dess upphovsman med aldrig svikande lojalitet följt de direktiv för en handboksrevision, som givits av kyrkomötet. Förslaget präglas sålunda å ena sidan av en starkt pietetsfull hållning till den svenska kyrkans liturgiska tradition i dess samband med det allmän-

kyrkliga liturgiska arvet och å andra sidan av strävandet efter att förläna ritualen levande kontakt med det pulserande religiösa livet samt att giva omedelbara, enkla och tillgängliga uttryck för det budskap de ha att frambära. Höjd över allt beröm är den utomordentliga noggrannhet in i minsta detaljer, som kännetecknar förslaget i dess helhet.

Det är utskottets bestämda mening att genom detta förslag högst betydande värden kunna tillföras den svenska kyrkans gudstjänstliv. Detta gäller såväl i fråga om handboksförslagets innehåll som i fråga om formulärens språkliga dräkt. Innehållet har berikats genom ett antal nya ritual (såsom särskilt ritualerna för den högtidligare formen för nattvardsgudstjänst, för högtidligare morgon- och aftongudstjänst samt för söndagsgudstjänst på annan plats än i kyrka), genom ett flertal nyttillkomna böner samt genom det omsorgsfulla urvalet av bibeltexter. Omarbetningen av äldre liturgiska texter visar skarp blick för den nuvarande handbokens svagheter. De nya moment, som tillförts handboken, utmärka sig för bibliskt innehåll och stark samling kring det centralt uppbyggliga. Utskottet vill i detta sammanhang tacksamt erkänna, att utskottet, även i de fall då det funnit skäl att avvika från de i förslaget framlagda formulären, merendels anslutit sig till och kunnat bygga på det tankeinnehåll, som förelegat i förslaget.

Vad den språkliga dräkten beträffar ha enligt utskottets mening i många fall högst betydande förbättringar åstadkommit. av särskild vikt är att det konstlat retoriska, som på åtskilliga håll förekommer i den nuvarande handboken, fått vika för en enklare, klarare och personligt varmare stil. Samtidigt har förslaget sökt och i stort sett också lyckats bevara den högtidlighet, som hör liturgiska formulär till. De nya böner och ritualtexter, som tillkommit, präglas i regel av ett värdigt och stämningsskapande ordval. Särskilt förtjänstfullt är det arbete, som nedlagts på att underlätta förståendet genom längre perioders upplösning i enklare satsbyggnader, om än, enligt utskottets mening, förslaget i detta strävande stundom gått längre än önskvärt varit. Utskottet vill slutligen giva sitt erkännande åt den översiktliga uppställning, som här givits handboken.

Med anledning av vad som här anförts vill beredningsutskottet som sin mening uttala, att det framlagda förslaget synes väl ägnat att utgöra grundvalen för den slutliga lösningen av frågan om handbokens revision. I det följande har utskottet i huvudsak sökt registrera de punkter, i fråga om vilka en överarbetning syntes önskvärd. Beträffande ritualen för högmässa, barn gudstjänst och vigsel samt Litanian har utskottet funnit ändamålsenligast att i tryck meddela så vitt möjligt fullständiga formulär. I många fall har utskottet ansett sig kunna framlägga direkta förslag till ändringar eller formuleringar, i andra åter nödgats inskränka sig till

att uppdraga riktlinjer för det fortsatta arbetet eller frambära allmänna önskemål.

Domkapitlet i Västerås har i sitt utlåtande över det framlagda förslaget bland annat givit uttryck åt den önskan, att det fortsatta revisionsarbetet borde präglas på en gång av mera varsamhet och mera vidsynthet. De grundsatser, som lett beredningsutskottets arbete, stå i viss samklang med detta önskemål. Utskottet har å ena sidan i icke så få fall, där förslaget infört ändringar, förordat återgång till nu gällande formuleringar. Å andra sidan har beredningsutskottet vid flera tillfällen intagit en mera obunden hållning än förslaget till den nuvarande handbokens formulär och ordningar. Så har utskottet dels framburit önskemål om vissa andra gudstjänstordningar än de i förslaget förekommande och dels beaktat vikten av att vissa dogmatiska uttryck, som för många försvåra tillägnelsen av trosinnehållet, ersättas med rent religiösa.

Utskottet har icke haft möjlighet och finner det icke heller nödvändigt att på varje enskild punkt motivera de förslag, som utskottet framlagt. Beträffande vissa i det följande gjorda förslag, där beredningsutskottet ansett motivering vara påkallad, har sådan givits i anknytning till respektive förslag. Några inledande anmärkningar må emellertid här införas rörande frågorna om språkbehandlingen, om alternativa liturgiska formulär och om handbokens indelning och typografiska anordning.

Vid sitt bedömande av förslagets språkliga utformning, redan i korthet berörd, har utskottet väsentligen kunnat biträda de principer och allmänna riktlinjer, som i dess bilagda motivering finnas angivna. Förslaget ger uttryck åt en strävan att låta vår kyrkas liturgiska högtidsspråk framträda med bevarad äkthet, att samtidigt vinna en, ur nutidens synpunkt önsvärd, större naturlighet i fraseringen och en missförstånd uteslutande enkelhet i uttryckssättet; men även och icke minst att i ökat mått bereda utrymme i ritualen för tonfall av varmare, mera personlig känsla. Utskottet kan härvidlag endast betyga sin fulla anslutning till förslagets ledande tankar. Att på bästa sätt avväga dessa var för sig viktiga, men icke alltid samverkande moment kan helt naturligt i åtskilliga fall innebära svårigheter. Det kan enligt utskottets mening icke bestridas, att understundom väl särpräglade ord införts eller innehållsmättade och pregnanta ord ersatts av mera färglösa. Det är emellertid i klart medvetande om nyss åsyftade svårigheter som utskottet har gått att taga ställning till ett förslag, som i så hög grad bär prägeln av självständig stilkonst och genomtänkta grundsatser.

Bland avvikelserna från förslaget i utskottets eget yttrande kommer måhända främst i åtanke en grammatisk-stilistisk kategori, som i allmänhet aktualiserar frågan om lämpligheten av större fyllighet eller större koncentration i det använda uttrycket. Det gäller konstruktioner av typen »Vi tacka dig för att...», »Bered oss till att...», »Giv oss alla nåd till att...» o. s. v. men även en del andra vändningar med avrundande eller utfyllande »småord», n. u., s. å, all m. fl. Enligt utskottets mening ernås dock i dylika fall oftast en starkare verkan genom uttryckets sammandragning till överensstämmelse med äldre

liturgiskt språk, helst som ingenstädes någon tvekan om rätta meningen lär behöva uppstå. I ovanstående exempel kursiverade ord och åtskilliga med dem jämförliga föreslås alltså skola utgå.

Även utskottet omfattar den i förslagets bilagda motivering, uttalade åsikten, att en ny svensk kyrkohandbok icke bör skatta åt en arkaiserande tendens. Dock vill utskottet i fråga om ett mindre antal hävdvunna och lättförståeliga, från nutida språkskick avvikande uttryck förorda ett bibehållande av äldre ordasätt som t. ex. »på detta rum», icke: »på denna plats». Övervägande skäl synas tala för att i vigselformuläret bevara det välkända, innehållsrika »vårdtecken». Å andra sidan har det i utskottets tanke stundom varit angeläget att i klarhetens intresse gå ett steg längre än förslaget, på bekostnad av ålderdomliga ord eller vändningar, för vilkas rätta uppfattande nutida språkkänsla ofta erbjuder hinder och där till och med vanhelgande missförstånd kunna inställa sig. Det viktigaste fallet är ett uttryck i andra trosartikeln, för vilket hänvisas till en särskild motivering [»genom den Helige Andes kraft född av jungfrun Maria»].

Liksom i förslaget är fallet, har utskottet ej ansett full konformation med 1917 års svenska kyrkobibel nödig eller önskvärd. Av detta skäl vill utskottet utöver förslaget bibehålla exempelvis »frid av Gud, vår Fader», icke »frid ifrån Gud, vår Fader».

Andra avvikelser, som visserligen medfört konsekvenser av formell art, ofta i anslutning till ordalagen i nu gällande handbok, men vilkas motivering främst varit av saklig art, torde i detta sammanhang ej behöva närmare beröras.

I det framlagda förslaget finnes infört ett mycket stort antal liturgiska alternativ. Dessa hava uppenbarligen tillkommit av olika anledningar. Till en del ha de sitt upphov däri, att förslaget, i anslutning till därom uttalade önsksningar, velat förorda en utsträckt användning av de-tempore-principen. Flertalet alternativ ha andra, växlande orsaker.

Utskottet, som behjärtar vikten av att gudstjänsterna präglas av kyrkoårstidens karaktär, finner det önskvärdt, att de-tempore-principen tillämpas i något större utsträckning än nu är fallet. Det måste sålunda betraktas såsom en avsevärd vinst att förslaget infört prefationsböner för de olika kyrkoårstiderna. Det förefaller dock utskottet vara tvivelaktigt om verkligen de-tempore-principen bör komma till användning i så hög grad som här föreslagits. Det synes utskottet som om den nämnda principen borde tillämpas endast i sådana fall, då formulären på ett naturligt sätt kunna vinna anknytning till respektive kyrkoårstider. Någon sådan anknytning ha, enligt utskottets mening, knappast de alternativa formulär, som föreslagits för syndabekännelsen och den allmänna kyrkobönen. Beredningsutskottet vill i dessa fall avstå från att tillämpa de-tempore-principen samt föreslår en efter andra grunder gjord fördelning av de alternativ, som utskottet önskar bibehålla.

Vad övriga i förslaget införda synnerligen talrika alternativ beträffar synes det utskottet vara önskvärdt att minska deras antal. Utskottet instämmer i denna punkt med vad som i utlåtandena över handboksförslaget från olika håll gjorts gällande: att alltför talrika alternativ äro ägnade att grumla handbokens enhetliga karaktär. I åtskilliga fall torde för övrigt förekomsten av alternativa formulär knappast vara liturgen till någon hjälp och ännu mindre böra påyrkas i frihetens namn — det gives utan tvivel fall då det i stället är befriande för

liturgen att få hålla sig till ett enda formulär. I överensstämmelse med vad här sagts har utskottet sökt företaga en inskränkning av förslagets alternativa formulär. Utskottet skulle vid ännu något tillfälle, såsom t. ex. särskilt i fråga om de ord, som i jordfästningsritualen skola brukas vid mullpåkastningen, gärna ha velat avlysa alternativ. Detta har emellertid på grund av förefintlig meningsskiljaktighet inom utskottet icke varit möjligt.

Utskottet anser, att man bör bibehålla den i förslaget föreliggande indelningen av kyrkohandboken i: Första delen Den allmänna gudstjänsten: Andra delen Dop, Konfirmation, Enskilt skriftermål, Sjukas nattvardsgång, Vigsel, En moders tacksägelse, Jordfästning; samt Tredje delen Invignings- och Vigningsakter.

I Första delen Första kapitlet bör, enligt utskottets mening, ordningen mellan de olika formerna för Högmässa ändras sålunda, att Högmässa med nattvard sättes först. Ordning för julotta bör införas.

Inom Första delen, Andra kapitlet torde följande ändringar lämpligen böra göras. Morgonböner vid ottesången under särskilda kyrkoårstider få sin plats omedelbart efter Ottesång. Inledande växelsånger vid högmässan på högtidsdagar böra liksom Vi prisa dig (Laudamus) och Nicenska trosbekännelsen införas på sina platser i Högmässans ritual. Ingångs- och gradualpsalmer vid högmässan överföras till evangelieboken. Böner för prästen vid högmässans begynnelse, då han träder för altaret, samt Böner och förböner under särskilda förhållanden kunna lämpligen tillika med böner ur En liten bönbok och andra böner, som kunna anses behövliga, exempelvis böner för prästen i sakristian före gudstjänsten, sammanföras till en särskild Altarbönbok. Då efter dessa omflyttningar endast Litanian och Högtidsböner vid högmässa återstå av ifrågasvarande kapitel, torde överskriften böra ändras till Särskilda kyrkoböner.

I ett bihang till kyrkohandboken torde böra, i enlighet med från skilda håll framställda önskemål, införas anvisningar och i vissa fall fullständiga liturgiska formulär för gudstjänster av mera tillfällig art och frivilliga vigningsakter. Anvisningar böra sålunda lämnas rörande kyrkmässa, firande av Gustaf Adolfs-minnet och andra fosterländska högtider, gudstjänst vid mottagning i domkyrka av biskop, som icke blivit vigd i sin stifts kyrka, gudstjänst för ungdom, gudstjänst för idrottsfolk, matutin, vesper, completorium, passionsgudstjänst utan predikan samt minnesgudstjänst (exempelvis då en död icke återfunnits vid drunkning eller då någon dör och begraves i främmande land). Dessutom kunde här införas anvisningar för inställande i församlingen av kommunister, kyrkovärd, organist, kantor, klockare, församlingsdiakonissor och församlingssystrar. Samtliga dessa akter måste vara frivilliga.

I fråga om den typografiska uppställningen synes det utskottet önskvärt att, för tydlighetens skull, olika alternativ icke tryckas i spalter bredvid varandra utan efter varandra. För att större klarhet och konsekvens måtte kunna vinnas samt upprepningar undvikas, anser utskottet, att i kyrkohandbokens början böra införas Allmänna anvisningar rörande Kyrkoåret, Högtidsdagar och Den allmänna gudstjänsten. Noter böra så vitt möjligt undvikas och de särskilda anvisningar de innehålla lämnas omedelbart före den akt de avse eller det liturgiska moment de beröra.

Debatten.

Biskop Aulén började sitt anförande med några tacksamhetens ord, dels till ecklesiastikministern, som satt saken i gång, dels till ärkebiskopen, vars utomordentligt värdefulla arbete med dess starka bibliska förankring lagt en fast grund för den fortsatta revisionen. Utskottet har i samförstånd försökt föra arbetet vidare, och när revisionen föres i hamn av nytillträdande personer, hoppas vi att de visserligen icke skola känna sig bundna men likväl utföra sitt uppdrag i anslutning till utskottets riktlinjer och önskemål.

Även biskop Brilioth framförde sin tacksamhet för ärkebiskopens förslag, vilket mer än tidigare präglats av vidsynt kunnighet. Vår svenska gudstjänst har varit mera bunden än andra. En ökad rörlighet behöves, som dock icke får urarta till löslighet; den enskilde prästens meningar få icke undertrycka Guds ord. Jag ifrågasätter om icke inom samma fasta ram kan ges utrymme åt såväl en liturgiskt något rikare och en puritanskt enklare gudstjänst. Till tolerant övervägande vill jag också framföra några andra önskemål. Vissa dagar, speciellt långfredagen, borde i högre grad präglas av bottanken. Vid högmässa med nattvard borde textvalet vid vissa tillfällen vara fritt. Man bör se till, att kvällsgudstjänster av övervägande musikalisk karaktär icke få mera antikvarisk än gudstjänstmässig karaktär. Tal. slutade med en förhoppning att det fortsatta arbetet måtte föra handboken ytterligare ett steg närmare idealet.

Professor Ahnlund: Det har på senare tider betonats, att handboksrevisionen bör ske varsamt. Den kristna gudstjänstens texter och formulär få icke flyttas om som kulisser i en from tablå. Starkast tala de, när bekännelsen otvunget kan framföras med traditionens röst. Det har funnits tider, då ett så lyckligt förhållande varit allmänt i vårt land, men också genombrottstider, då gamla former fått vika för nya. Vår tid är varken det ena eller det andra. I utskottets betänkande framhålles vikten av att »vissa dogmatiska uttryck, som för många försvåra tillgången av trosinnehållet, ersättas med religiösa». Kyrkan måste taga hänsyn till de människor, som av ett inre behov dragas till henne, men som icke ha så lätt att med vaket samvete finna den rätta andakten i templet. Även för deras del kan man tala om de stilla i landet. De börja mer och mer utgöra en kärna av kyrkofolket, och ofta finner man dem i främsta ledet inom församlingsarbetet. Tal. gjorde icke några särskilda yrkanden, men nämnde några punkter. Det vore önskvärt att få ett alternativ till den för trånga tydningar utsatta distributionsformeln vid nattvarden. Beklagligt är att icke enighet vunnits om ett enda mullkastningsformulär; det bör icke misstänkas att kyrkan begagnar sig av olika teologiska nyanser vid detta för alla gemensamma tillfälle. Många känna sig bortstötta av dopritualets inledningsord, där borde tacksägelsen få komma fram. I fråga om konfirmationen bör man undvika varje formulering, som kan uppfattas som ett tvång, utan inre håg, till nattvardens begående. I fråga om den apostoliska trosbekännelsen hade tal. de största sympatierna för orden »vilken är kommen av helig ande, född av jungfrun Maria».

Rektor Göransson i Kalmar förordade i fråga om trosbekännelsen alternativet »kommen av den helige ande». Biskoparnas vïgning borde ske i deras egen kyrka.

Biskop Ljunggren uppehöll sig huvudsakligen vid begravningsritualet. Inför döden äro alla lika, och prästen, som talar å kyrkans vägnar, bör icke an-

vända mer än en formel. Den hittills brukade lider av en viss oklarhet och för tankarna i ensidig riktning mot det kroppsliga. Förslagets andra alternativ (»Av jord är du kommen. Jord skall du åter varda. Jesus Kristus är uppståndelsen och livet») är den bästa lösningen.

Biskop Andræ utvecklade sin reservation i fråga om dopritualet. Tanken på att det lilla barnet är en varelse, som står under syndens våld och genom dopet befrias därifrån, är icke något som passar för moderna föräldrar, när de bära sitt lilla barn till dopet. Vi måste göra upp, och göra det ordentligt, med denna föreställning. Det föräldrarna vilja uttrycka vid detta tillfälle är tacksamhet. Visserligen är inte varje barn välkommet, men finns det inte någon annan, som kan tacka, så bör kyrkan göra det. Ett litet barn är en gåva för var och en, som möter det, en gåva så stor att vi vuxna inte äro värda att ta emot den.

Kontraktsprost Thölén i Göteborg hade tidigare röstat mot ändringsförslag, därför att det hade gällt partiella ändringar. Nu röstar jag för förslaget, därför att det gäller en lösning i ett sammanhang.

Rektor Björkquist i Sigtuna anslöt sig till utskottets krav på nytt konfirmeringsritual. Konfirmationen bör icke övervägande utgestaltas som en förberedelse till den första nattvardsgången. Helst borde ett besinningens uppehåll inläggas mellan konfirmation och nattvardsgång. Med anledning av önskemålet att i ett bihang till handboken få ritual för särskilda gudstjänster betonade tal., att vår kyrka inte bara är en folkkyrka utan också ett missionsfält. Högmässan är mera uppbyggande än missionerande. Kyrkan måste söka finna andra gudstjänstformer, som mera oförmedlat gå nutidsmänniskan in på livet. Det levande ordet och förkunnelsen betyda visserligen mest, men även dessa gudstjänstformer böra få sin liturgiska utformning.

Kontraktsprosten Nordberg i Gammelstad ifrågasatte däremot lämpligheten av ett längre bihang med allehanda gudstjänstformulär. Handlanden Jansson i Göteborg vände sig bestämt mot ändringar i trosbekännelsen, syndabekännelsen och allmänna kyrkobönen. Kontraktsprost Bolling i Stora Tuna anslöt sig i fråga om mullpåkastningen till det andra alternativet.

Friherrinnan Gunni Hermelin berörde frågan om dopritualet. Vid konfirmation, dop och jordfästning når kyrkan strängt taget alla människor. I dessa stunder är människans hjärta ofta mycket vekt. Det vore sorgligt, om hon då hade det intrycket, att det kyrkan bjuder endast är en ceremoni. Vid dopet är en moder fylld av tacksamhetens känslor. Föräldrarna äro tacksamma icke blott för att barnet kommit till utan också för att det får överlämnas i kyrkans händer. De känna också ansvar och ångest för det onda, som kan möta detta barn. Kyrkan bör understryka både tacksamheten och ansvaret. Låt oss försöka komma ifrån dopen på barnbördshuset och på pastorsexpeditionen. Oftast är därvid fadern icke närvarande, ibland icke ens modern. Detta bör kyrkan rätta, och barndopet bör få helgd igen. Svenska folket har namn om sig att kunna festa. Men det har glömt konsten att hålla högtid, och därigenom ha vi blivit fattigare än någonsin.

Domprost Svenæus i Karlstad vände sig mot förslaget till ändring av mullpåkastningsformeln. Våga vi förkunna påskevangeliet, yttrade han, böra vi också vid graven kunna tala om uppväckandet på den yttersta dagen. Biskop Block instämde men biskop Ljunggren försvarade ändringsförslaget, bl. a.

därmed att den gamla formuleringen lägger alltför stor vikt vid kroppens uppståndelse.

Under slutanförandena instämde folkskolinspektör Gralén med professor Ahnlund med utgångspunkt från att kyrkan bör ta hänsyn till vad som nu rör sig ute bland folket och icke endast till prästerna och kyrkfolket. Rektor Lagerström i Själevad ansåg, att högmässan är för lång och de formulerade bönerna tröttande för ungdomen. Fru Lutteman framförde en önskan om mera utrymme för den tysta bönen.

Efter debattens slut biföll kyrkomötet utskottets förslag, som går ut på att handboksförslaget skall granskas och överarbetas av särskilda sakkunniga för att därefter på nytt föreläggas kyrkomötet.

Evangelieboken.

Biskop Andræ föreslår i en motion begäran att k. m:t ville snarast möjligt låta verkställa en varsam revision av nu gällande evangeliebok. Motionären framhåller att då kyrkomötet i en nära framtid torde komma att anta en ny kyrkohandbok, som i visst hänseende kan komma att kräva omarbetning även av evangelieboken, och då kyrkomötet 1936 hemställt om förslag till ökning av den till densamma fogade lilla bönboken, torde redan yttre, praktiska skäl tala för att samtidigt frågan om en överarbetning av evangelieboken tages under övervägande. Även sakliga skäl göra det önskvärt att den nu gällande evangelieboken underkastas en varsam revision.

Det kan visserligen fastslås, framhåller motionären, att en allmän och stadgad mening inom kyrkan kräver att det nuvarande kyrkoåret och dess perikopsystem i allt väsentligt bibehålls oförändrat. I själva verket torde denna historiskt framvuxna ordning, som har det levandes omväxling och rikedom, även skänka bättre möjligheter för en av tidsförhållandena påkallad fortsatt inre utveckling och anpassning än ett efter rationella grunder tillskapat nytt kyrkoår. En sådan nyskapelse komme nämligen ovillkorligen att bygga på dogmatiska synpunkter och värderingar, som tämligen hastigt åldras och mista sin aktualitet och giltighet. Kring kyrkoårets texter, främst kring de gamla evangelietexterna har uppstått en psalmdiktning och en homiletisk litteratur av stort, endels omistligt värde för gudstjänst och förkunnelse. Slutligen får man icke heller förbise värdet av att vi i dessa texter äga en stor del av den allmänneliga kyrkan. Ändringar i serien av evangelieperikoper böra icke företagas utan synnerligen starka skäl. Endast i tre fall finnes anledning att överväga en ändring.

Det har ofta framhållits att texten på andra söndagen i advent om människosönens ankomst utgör en mindre lämplig dubbling av domsöndagens tema. Lika ofta har anmärkts som en påfallande brist att vi icke under advent äga någon söndag särskilt ägnad åt förberedelsen i Israel och de gammaltestamentliga Messiaslöftena.

Av bekanta historiska skäl har under de första söndagarna i fastan hopats texter, som behandla demonutdrivningar. Av dessa borde den på tredje söndagen i fastan utbytas mot annan text. Midsommardagen ville redan 1823 års evangeliebokskommitté göra till »det som den naturligtvis bör vara och redan är i lantmannens föreställning: en kristlig sommarhögtid». Den senare utvecklingen har ytterligare understrukt detta önskemål. Här funnes en möjlighet att bereda plats i kyrkoåret för texter om Guds storhet i hans skapelseverk, ett moment som nu helt saknas. Det förefaller ur alla synpunkter lämpligare att förlägga Johannes Döparens dag till någon av de båda sista adventssöndagarna.

Motionären framhåller slutligen att en revision, som utginge från grundsatsen, att de gamla epistlarna böra bibehållas i så stor utsträckning som möjligt, säkerligen kunde i åtskilliga fall genom en omflyttning av texterna åstadkomma ett bättre sakligt sammanhang. En ur innehållssynpunkt lämplig avrundning eller förkortning av en episteltext, där så kan finnas påkallat, skulle icke innebära något brott mot allmänkyrklig tradition. Det bör slutligen övervägas om icke ett något större antal texter ur gamla testamentet, särskilt ur psaltaren, borde få plats i vår epistelserie. Av kollektbönerna behöva åtskilliga en språklig revision och i vissa fall kunde övervägas om icke lämpligare böner kunde upptagas ur kyrkans rika förråd.

— Rektor Nyman i Umeå föreslår revision av evangelieboken, vid vilken skulle övervägas möjligheten och lämpligheten av att införa i evangelieboken en ny årgång högmässotexter som ge en sammanhängande och fulltonig framställning av biblisk kristendom.

Debatten inleddes av biskop Andræ: Den tid är förbi, då man skulle rätta verkligheten efter förnuftet. Det är bättre att rätta förnuftet efter verkligheten. Kring de gamla evangelierna har växt upp en rik andlig kultur, och vi få inte göra oss urarva hela denna stora rikedom. Detta hindrar emellertid inte att förändringar alltjämt inträffa. Nu är det visserligen så att prästerna oftast uppbjuda all sin djupsinnighet och lärdom, när det gäller att försvara det som förefaller det sunda förnuftet mindre lyckligt. Jag har naturligtvis respekt för detta djup och denna lärdom, men jag menar att man bör tänka också på den som är gäst i templet. Bifall till utskottet.

Biskop Rodhe: Tiden torde vara inne för ett fullföljande av de intentioner som evangeliebokskommittén hade. Jag tillstyrker därför en varsam revision av evangelieboken och tror att en sådan icke kommer att vålla någon oro i kyrkliga kretsar. Bifall till utskottet.

Kyrkoherde Hellerström, Djursholm, framhöll att det på vissa håll finns en stark önskan att intet ingrepp skall ske i evangelieboken. En revision bör ske synnerligen varsamt.

Folkskoleinspektör Lundström, Ludvika: Kyrkfolket har knappast någon starkare önskan om en revision. Vad som anförts av motionären synes dock visa att vissa ändringar behövas. Bifall till utskottets förslag. Kammarherre von Hofsten, Jula: Det bör bli större överensstämmelse mellan vad som rör sig i

sinnena i våra dagar och texterna. Bifall till utskottets hemställan. Rektor Björkquist, Sigtuna, talade för att midsommardagen bibehölles som Johannes Döparens dag.

Biskop Brilioth förklarade sig ha en viss förkärlek för det irrationella i kyrkoåret och önskade att annandag jul fortfarande får vara Stefanusdagen. Frih. Lagerfelt, Malmslätt, hade gått med på utskottets förslag, emedan revisionen skall vara varsam. Omflyttning av evangelietexterna bör undvikas.

Folkskoleinspektör Gralén, Hudiksvall, ansåg att det behövs en revision av texterna på midsommardagen och annandag jul.

Böndagarna.

Biskop Rohde föreslår i en motion anhållan hos K. M:t om utredning i syfte att anpassa böndagarna efter det nuvarande kyrkolivets krav. Han framhåller att böndagarna icke förmått göra sig gällande som inslag i kyrkoåret i den utsträckning som syftet varit. Tvärtom kan man konstatera att böndagarnas ställning i det allmänna medvetandet har försvagats särskilt under de senaste decennierna.

Kyrkomötets första utskott har avstyrkt biskop Rodhes motion om utredning angående anpassning av böndagarna efter det nuvarande kyrkolivets krav.

Utskottet delar motionärens uppfattning av böndagarnas ställning i det allmänna medvetandet utan tvivel är svag och att varje åtgärd, som kan vidtas för att stärka den, därför är i hög grad tacknämlig. Vilka »det nuvarande kyrkolivets krav» äro har motionären emellertid icke närmare angivet.

En förändring av den nuvarande förordningen i fråga om böndagarna skulle kunna tänkas ske på följande sätt: 1) Omgestaltning av själva sättet för böndagarnas firande, 2) Utvidgning av antalet böndagar, 3) Indragning av en eller ett par böndagar och 4) En annan tidsfördelning av böndagarna under kyrkoårets lopp.

Den första möjligheten skulle kunna realiseras t. ex. genom återgång till det ursprungliga bruket att förlägga böndagarna till någon vardag eller ge dem en annan liturgisk dräkt. Något sådant torde motionären emellertid näppeligen ha åsyftat. Någon vägande invändning mot böndagarnas firande som söndagar torde icke kunna anföras, och någon rikare liturgisk utgestaltung kan icke anses vara av nöden.

Den andra möjligheten torde ej heller vara lämplig och knappast vara motionärens mening.

I fråga om den tredje möjligheten torde det stå klart att den första och fjärde böndagen ha sådan karaktär och slagit så djup rot i det allmänna kyrkomedvetandet att ett avskaffande av någon av dessa är uteslutet. Detsamma torde även gälla den tredje böndagen.

Återstår då endast reformationsdagen, och motionären synes närmast ha ansett att denna böndag skulle kunna avskaffas. Utskottet måste bestämt avråda från en dylik åtgärd. Den lutherska

kristenheten trängs i våra dagar från skilda håll. Ett allt starkare fördjupande i vårt lutherska arv är därför högeligen av nöden, och utskottet anser det vara synnerligen värdefullt att det finns en särskild högtidsdag, på vilken allt Sveriges kyrkofolk tacksamt besinnar vad vi erhållit genom vår lutherska reformation.

Den fjärde möjligheten avser att böndagarna skulle få en annan fördelning. Utskottet framhåller, att det ankommer på Kungl. Maj:t att på förslag av vetenskapsakademien bestämma tiden för de olika böndagarnas firande. Innan vetenskapsakademien avger sitt förslag brukar den emellertid låta det granskas i fråga om tidpunkten för dagarnas firande kan alltså framläggas för Kungl. Maj:t efter förhandlingar mellan ärkebiskopen och vetenskapsakademien, utan att kyrkomötet behöver skriva till Kungl. Maj:t.

Kyrkomötet avslög motionen.

Barn gudstjänster.

Herr Lysander m. fl. motionerar om beredande av möjlighet att utbyta högst två högmässor om året mot barn gudstjänster:

Tillstyrktes av kyrkolagsutskottet och bifölls av Kyrkomötet.

Allmänt skriftermål.

Biskop Ljunggren och herr Berglund motionerar om viss ändring i lagen innefattande ändring i gällande stadganden om allmänt skriftermål; så att tillstånd av konsistorium icke skall behöva inhämtas för att skriftermål med skriftetal skall kunna för rättas under högmässan vid nattvardens firande i samband med högmässan. Tillstyrktes av kyrkolagsutskottet och bifölls av kyrkomötet.

Liturgiskt-musikaliska fortbildningskurser.

Andra tillfälliga utskottet har med anledning av motion av rektor Lagerström i Själevad föreslagit, att Kungl. Maj:t för att stödja det inom kyrkan pågående arbetet för att främja församlingssången och kyrkomusiken må bevilja anslag till liturgiskt-musikaliska fortbildningskurser för präster och kyrkomusiker. Ett starkt behov av sådana kurser anses föreligga.

Andra tillfälliga utskottet tillstyrker och anser uppenbart att ett starkt behov av sådana kurser föreligger. Kyrkomötet biföll framställning.

Detta beslut innebär ett glädjande erkännande från kyrkomötets sida av det kyrkomusikaliska fostringsarbete, som nu pågår.

Organist- och klockarvalen.

Med anledning av motion av pastor primarius Widner m. fl. föreslår kyrkolagsutskottet utredning i sådant syfte att besvär över förslag till sådana organist- och klockarbefattningar, som ej äro förenade med folkskollärartjänst, må kunna anföras innan valet ägt rum.

Framställningen bifölls.

Klockarboställen.

Kungl. Maj:t begär kyrkomötets godkännande av de av årets riksdag antagna ändringarna beträffande ändrad disposition av klockarboställena m. m., avseende en definitiv avveckling av naturaavlöningsystemet för klockare och organister samt regler för boställenas framtida förvaltning, och rörande ändringar i boställsordningen.

Propositionen bifölls.

Under debatten framhöll prof. Nygren i Lund behovet av bättre ekonomiska villkor för klockare och organister.

Med denna frågans lösning sammanhänger den betydelsefullare om slutlig och allmän reglering av kyrkomusikernas avlöningsförhållanden. Man må hoppas att den initiativkraftiga ecklesiastikministern skall kunna föra också den till sin definitiva lösning.

Nytryck av Gustav Vasa-biblen.

På Malmö Ljustrycksanstalt har i år utgivits i facsimil Gustav Vasas bibel av år 1541. En oerhörd omsorg har nedlagts på reproduceringen, som åstadkommits genom speciell fotostatering av ett original exemplar i Lunds universitetsbibliotek, varefter ljustryck tagits av de fotostatiska negativen.

Gustav Vasas bibel är vår första svenska bibelöversättning, som vore värd ett särskilt kapitel. Här kunna vi endast ingå på den typografiska och konstnärliga sidan av arbetet. Tryckare var Jörgen Richolff d. y. från Lübeck, som tryckt Nya Testamentet 1526 under sitt första uppehåll i Sverige. År 1539 återkom han till Stockholm efter en längre tids vistelse i Tyskland. Sättningen började redan 1539 och avslutades 1541, då den distribuerades och då Richolff återvände till Lübeck, där han dog 1573.

Vår första tryckta bibel är en vacker foliant på 762 blad. Till tryckningen importerades från Lübeck särskilda stilar, vilka voro nya i Sverige på den tiden: vackra schwabackstyper för texten, sirliga frakturtyper för rubriker och rika anfanger i fraktur och renäsansstil.

Folianten prydes med ett antal träsnitt, vilka också importerades från Tyskland. Titelbladet består av ett stort träsnitt framställande en portal samt Kristus på korset av Georg Lemberger. Detta träsnitt utfördes ursprungligen för Missale Praegense och användes sedan till Luthers översättning av Gamla Testamentets första del (1532). Utom detta vackra blad finnas 60 mindre träsnitt. Av stort intresse äro de två framställningarna av Josua och av Job. De äro de enda kända resterna av en serie bibelbilder till en försvunnen sachsisk bibelöversättning.